

Comentari d'un manuscrit inèdit, conservat a l'Arxiu Històric de l'Hospital de Sant Jaume i Santa Magdalena, crònica anònima, i sense completar, de l'acte de la Proclamació a Mataró del rei Carles Tercer i dels festeigs que per disposició governativa s'hi celebraren, el dia 30 de setembre del l'any 1759.

LA PROCLAMACIÓ DEL REI CARLES III A MATARÓ

A partir del regnat de Lluís 1er., fill i successor de Felip Vè., estava ordenat que en les principals ciutats del regne es fes la proclamació dels nous monarques. Entre aquestes ciutats s'hi comptava Mataró. A més del text de la crònica que relata aquest acte, per a completar alguna dada i verificar i aclarir els fets relatats, hem consultat a l'Arxiu Municipal el volum *Manuales de los años 1759-1760 de acuerdos otorgados por el Muy Iltr. Ayuntamiento de la Ciudad de Mataró*, sessions celebrades els dies 10, 14, 24, 26 i 30 de setembre i 1 d'octubre de 1759.

A través dels acords de l'Ajuntament es pot tenir una imatge més real, despullada dels parracs i del cúmul d'adjectius i exageracions pròpies de l'època, dels quals està farcida la crònica de referència, fins al punt que un hom no sap si el cronista narra uns fets o unes imatges fantàstiques, en molts paràgrafs, que no tenen res a veure amb la realitat. D'acord, doncs, amb aquesta intenció veurem què diu el llibre d'acords municipals.

En l'acta de la sessió del dia 10 de setembre de 1759, presidida pels Sr. Lluís Vidal, Alcalde Major i Tinent de Corregidor de la Ciutat (pensem que el president per dret era precisament el Corregidor i Governador de la Ciutat, en aquelles dates Don Oroncio Betrela de Andrade) es diu que en vista de les reials cartes que ha rebut l'Ajuntament de S.M. la Reina Mare, datades en "El Buen Retiro" el 26 d'agost passat, (observem que ja han transcorregut quinze dies) amb les quals s'ha dignat participar, en una, la fatal pèrdua i mort del rei Don Ferran VIè., a fi de què s'observi el dol i es celebrin les exèquies acostumades, i l'altra, perquè havent-lo succeït en aquests regnes el Rei i Senyor Don Carles Tercer, el seu estimat fill, en nom del qual és Governadora dels regnes, per disposició del difunt rei Don Ferran, s'alcin els Pe-

nons i es proclami per rei en les ciutats i viles en què s'acostuma, manant s'executi amb la major rapidesa, encara que no s'hagin celebrat les exèquies funeràries per l'esmentat rei difunt Don Ferran, i s'acorda donar compliment a tot el que ordena S.M. la Reina Mare. I que se li contesti amb dues cartes, la primera donant-li el condol per la mort de Don Ferran, pel qual es celebraran les exèquies acostumades, i pel qual ja s'han fet ostensibles els senyals de dol corresponents, i amb l'altra, indicant que es farà molt aviat l'acte de Proclamació i Alçament del Reial Penó en nom de S.M. el Rei i Senyor Don Carles III, a més de donar-li l'enhorabona pel seu nomenament de Governadora i rendint-li els deguts obsequis i fidel vasallatge. Seguidament s'acorda de prendre les providències necessàries per a executar, tal com s'ordena, l'acte de la proclamació, immediatament després d'haver-se realitzat a Barcelona, i d'elegir i comissionar al Magnífic Sr. Llorenç Vendrell, regidor, per a portar a terme les diligències necessàries.

En la següent acta, la del dia 12, o sigui dos dies després, es diu que en els actes de Proclamació dels Reis és costum d'encarregar els envelats i ornamentació dels carrers a les Confraries i Gremis, i per això s'acorda avisar els Prohoms i administradors de les Confraries i Gremis de la ciutat perquè el dia 14, el divendres següent, compareguin a la Casa de l'Ajuntament a fi de comunicar-los-ho, indicant, a més a més, que tot el que puguin fer pel major lluïment en la instal·lació dels envelats i ornamentació dels carrers constituirà un grat servei al Rei; se'ls donarà tot per escrit.

En la sessió de dos dies més tard, o sigui el dia 14, l'Ajuntament acorda entregar als Gremis i Confraries una relació dels Carrers a agençar, in-

dicant concretament els trams que correspondran a cada Confraria o Gremi, començant per la Confraria de Sant Elm, dels mariners, als quals se'ls assigna el tros de la Riera, comprès entre la cantonada del carrer de Sant Josep i del carrer d'en Palau, fins a la cantonada del carrer de Barcelona, i tot el Portal de Barcelona. Segueix la Confraria de Santa Anna, dels jornalers, als quals se'ls assigna tot el carrer de Barcelona i la seva placeta fins a la cantonada de "Les Penyes, i tota la font que es troba allà". A la de Sant Antoni i Sant Eloi de ferrers, armers i altres oficis agregats, el tros de tot el carrer dit de "Les Penyes", Plaça de Sant Cristòfor i carrer de Sta. Maria, fins a la cantonada de la font de la Plaça Gran i el seu front de l'altra part de carrer. Al Gremi de l'Art de la Seda, el tros de tota la Plaça Gran, carrer de Santa Maria fins a la cantonada de les cases anomenades de Palau o "del Plevà", que donen a la Placeta de Santa Maria, i la del Beneficiat de Sant Esteve, que dona al cementiri de la Parròquia. A la Confraria de l'Àngel Custodi, de sastres, la Plaça de Santa Maria i la seva font, i carrer de Sant Francesc d'Assís fins a la Casa del Delme, i la font que li correspon a l'altra part del carrer, que "és la casa d'en Coll sabater". A la Confraria de Sant Marc i Santa Llúcia de sabaters, des de la Casa del Delme i casa d'en Coll fins el Portal de Valldeix inclúsiu. A la Confraria de Sant Joan Baptista, dels fusters, boters i altres oficis agregats, el tros de carrer de Bonaire comprès entre les cantonades dels carrers de Sant Francesc i Sant Pere més Alt, i el seu front de l'altra part del carrer de Bonaire. Al Gremi de paletes, des de l'esmentada cantonada i el seu front, fins a les del mateix carrer que donen a la Riera. Al Gremi de teixidors de lli "el veí, que és on hi ha la porta de la Caserna de la tropa, fins a les cantonades de les cases de Llauder, i d'aquestes al final". Al Gremi de soquers la Riera, des de les cantonades dels carrers de Bonaire i d'Argenton "fins a la Casa del Coral", i de la cantonada del carrer Nou i les seves immediacions. A la confraria de Sant Pere, dels pescadors, des de la cantonada del carrer Nou i de la Casa del Coral inclúsiu, fins a la cantonada del Carreró, i del carrer de Sant Josep i "Sant Crist de la Casa Arnau".

El redactat de la nota entregada als administradors i prohoms dels Gremis i Confraries deia: "*La Cofradía o Gremio de ... de esta ciudad deberá entoldar por la Proclamación de nuestro Católico Monarca, el Señor Don Carlos tercero, para el día que se les avisará, que será en breve, el lienzo de la calle de ... Mataró y Septiembre 14 de 1759. De orden del dicho Muy Iltre. Ayuntamiento: Joseph Simon y Riera, su escribano.*"

A continuació, l'acta de la sessió diu, que

faltant a la ciutat diverses coses molt necessàries, tant per a l'ornamentació del frontis de l'Ajuntament, com per al vestuari dels individus Regidors i altres concernents a la règia funció de la Proclamació, s'acorda comissionar el regidor Sr. Llorenç Vendrell perquè es desplaci a Barcelona per a buscar el vestuari dels regidors, que consistirà en "casaca i calçons de *paño de sedán*, negre, el forro de la casaca de tafetà blanc, la gira i la jupa de flama blanca, capell amb galó i botó de plata i mitges de seda negra", i a més per a prevenir tot el que sigui necessari, ja sigui comprant-ho, o bé llogant-ho, segons convingui, a fi de poder conseguir-ho el més aviat possible, i afegeix l'acta: *pagándosele los días que ocupare para ello de dineros del común, conformándose con la tasación que se hizo por el Real y Supremo Consejo de Castilla para la Proclamación del Rey Sr. Don Fernando Sexto, respecto que, para la tasación del presente gasto, habiéndose de hacer pronto dicha real función, como manda S.M. la Reyna madre y Ntra. Sra., no queda tiempo para acudir al mismo Consejo.*"

És de notar que en els tretze anys que van des de la coronació de Ferran VI a la de Carles III, pel que es desprèn de l'acta acabada de transcriure, el poder adquisitiu de la moneda no havia tingut minva, ja que es podia considerar normal esmerçar el mateix pressupost en les despeses.

Seguint la consulta de les actes, en la del dia vint-i-quatre, es fixa el dia trenta de setembre, a les quatre de la tarda, per a celebrar l'acte de la Proclamació i concreta que es doni avís als Prohoms i Administradors dels Gremis i Confraries perquè tinguin aparellats els envelats i ornats els carrers i places d'acord amb el que se'ls ha assenyalat en les notes entregades. Així mateix, s'acorda que es passi avís, amb esqueles impreses, als cavallers que gaudeixen de Privilegi Militar Reial i als capellans, preveres residents, perquè es serveixin assistir en el referit dia, a l'acte de la Proclamació, al cadafalc, que per aquest fi s'ha instal·lat a la Plaça Gran, a més del destinat per a celebrar el dit acte de Proclamació. I una altra esquela especial al Reverend Sr. Rector de la Parròquia, expressant en la mateixa que, el dilluns immediat a la Proclamació, a les cinc de la tarda, es cantarà per la Capella de la Parròquia, un solemne Te Deum d'acció de gràcies per la Proclamació de la Majestat del Rei Carles III.

En l'acta següent, la del dia vint-i-sis de setembre, es diu: "*Respeto de haberse acordado en el día veinticuatro de este mes el acto de la Proclamación para el día domingo, treinta de éste mes, y debiéndose advertir al pueblo de este tan*

solemne acto: Ha acordado el Ayuntamiento suplicar al Muy Iltre Sr. Corregidor y Gobernador de esta ciudad, que mande publicar el pregón que se estila para semejantes actos de Proclamación, cuyo tenor es el siguiente: Don Oroncio Betrela de Andrade, Brigadier de los Reales Ejércitos de du Magestad, su Corregidor, Gobernador, Comandante militar y Subdelegado de esta ciudad y Partido de Mataró. Habiendo con Real carta-orden de su Magestad la Reina Madre, Ntra. Sra. y Gobernadora de estos Reinos, de fecha veintiocho de agosto próximo pasado, sido servido mandar al Ayuntamiento el que habiendo sucedido en estos Reinos el Rey Sr. Dn. Carlos tercero, su muy caro y amado hijo, por fallecimiento del Rey Don Fernando sexto, que esté en gloria, se ejecute su proclamación y se levante en su real nombre los Pendones en esta Ciudad haciéndoles las demás ceremonias que en semejantes casos se han acostumbrado. Y habiendo acordado el Muy Iltre. Ayuntamiento hacer este acto de proclamación en esta ciudad el día domingo próximo venidero que contaremos treinta de Septiembre, con el mayor lucimiento que sea practicable en crédito del celo, amor y fidelidad que deben sus moradores manifestar a su Magestad. Por tanto, en consecuencia de lo acordado por el Muy Iltre. Ayuntamiento el día de hoy veinte y seis del corriente mes ORDENO Y MANDO a todos los vecinos de esta ciudad que a las ocho horas de la mañana del dicho día domingo de este mes tengan adornadas las calles y entapizados los frontispicios de sus casas, en las Plazas y calles donde deba ejecutarse el acto de la Proclamación y por donde debe transitar el Real Pendón de su Magestad que serán las siguientes: —Aquí consten els carrers del trajecte que ja hem vist abans— componiéndolo todo con la mayor decencia y lucimiento, de manera que no quede frontispicio alguno que no esté decentemente colgado, ni calle que no sea limpia. Que la noche del dicho día domingo, treinta de este mes y las consecutivas, desde el toque de las primeras oraciones hasta las nueve y media haya de poner y póngan públicas luminarias en toda la ciudad y sus arrabales, sin excusarse nadie, por pedirlo así tan regia función. Y prevengo a los moradores y Gremios que se dará de contado por el Muy Iltre. Ayuntamiento un competente premio al que con más lucimiento compusiera el frontispicio de su casa o algo de su distrito, pero los que sean renuentes en cumplir incurrirán en la pena de diez libras, y con la misma se prohíbe el que mientras se hiciere la proclamación, y hasta tocadas las primeras oraciones, persona alguna en plaza, casa o calle dispare tiro, trueno, cobete ni otro género de fuego, como también a cualquier persona que perturbara a los que compusieren el dicho curso, así con tapices, como con otro adorno y tocara aquello,

así como por descomponerlos como por cualquier otro motivo.

Y para que venga en noticia de todos y nadie pueda alegar ignorancia mando publicar este Pregón en los parajes acostumbrados de esta ciudad.”

Hem transcrit literalment aquest ban, sense traduir-lo al català, perquè és la clau per a conèixer l'autenticitat de l'estat d'ànim del poble, segons veurem en la descripció que vindrà feta per l'anonim cronista en el document objecte del present estudi, en el qual veurem una tal quantitat de termes encomiàstics i de fervor popular envers el nou rei, que fa pensar en un propòsit deliberat de propaganda i triumfalisme. Hem de pensar que, encara que ja fa quaranta-quatre anys del Decret de Nova Planta i pocs més de l'any que Mataró es bolcà per a retre homenatge a la princesa Isabel Cristina de Brunswic, com a futura consort de l'Arxiduc Carles d'Àustria, pretendent a la Corona d'Espanya contra Felip d'Anjou, les mesures humilians, restrictives de llibertats i vexatòries per al poble català, forçosament devien persistir, altrament no hauria tingut sentit publicar un ban amb tantes prevencions coercitives, com les esmentades en el text transcrit.

I per fi vé l'acta de l'Ajuntament que dona fe de l'Acte de Proclamació, amb la signatura del Secretari i dos testimonis, realitzat en l'anomenada Aula Capitular de l'Ajuntament amb assistència de tots els Srs. Regidors, Josep de Carles, Josep d'Arnau, Dr. Salvador Reniu i Padró, Sr. Llorenç Vendrell, Dr. Antoni Spona, Sr. Josep Matheu i Corbera, Joan Antoni Andreu i del Regidor Sr. Salvador Palau, el qual encara que present a l'Aula Capitular, expressa que no pogué formar part de la comitiva pel dolor de gota que patia, que l'impedia poder muntar a cavall. Tots presidits pel Molt Il.ltre. Sr. D. Oroncio Betrela de Andrade, Brigadier dels Reials Exèrcits de S.M. i el seu Corregiment i Governador d'aquesta mateixa ciutat.

La descripció oficial diu: “Y en su ejecución, estando en pié los dichos Sres. Regidores, el referido Sr. Corregidor teniendo en su mano derecha el Real Pendón ha requerido en alta voz a mi Joseph Simón y Riera escribano y Secretario, por su Magestad, del mismo Ayuntamiento, que le diese testimonio, como en nombre de la ciudad de Mataró entregar al Sr. Regidor Dr. Joseph de Carles, Decano del citado Ayuntamiento el Real Pendón para que le levantase por el Rey Ntro. Sr. Don Carlos Tercero (que Dios guarde). Y habiéndolo el dicho Don Joseph de Carles, Decano, aceptado en la más respetuosa veneración, dijo estaba pronto en ejecutarlo así. Y puesto en medio del

referido Sr. Corregidor Antiquior Joseph de Arnau se empezó el curso de dicha Proclamación, saliendo de las casas del dicho Ayuntamiento montados con caballos por su turno de dos en dos Regidores, precedidos por un cuerpo de Dragones montados con la música de su Regimiento, y la de la Ciudad, y de los Maceros del mismo Ayuntamiento, con dos Reyes de Armas inmediatos y delante del Real Pendón y, detrás de éste, seguido del Secretario y escribano el Mayordomo de Propios Joseph Campllonch y el Credenciero Buenaventura Catalá y Mas (no habiendo podido asistir el Contador Juan Pablo Gibert por su paratitquez) y de otro Cuerpo de Dragones que cerraba este concurso. Y en este orden puestos se encaminaron pasando por la Riera, calle de Barcelona... ”.

I ara, abans de comentar i de transcriure alguns fragments de la crònica estudiada, ja que no és possible de fer-ne la transcripció íntegra degut a la seva extensió, hem de dir que per la selecció ens hem cenyit a uns criteris orientats a posar en relleu, a més dels fets característics de l'acció narrada que posseeixen algun interès històric, aquells passatges en els quals es dona constància de l'estructura urbana i noms dels carrers i places, gaire-

bé tots persistents avui amb idèntic nom, així com també aquells que fan referència a les fonts públiques i edificis desapareguts, a més de qualsevol detall que constitueixi una informació històrica. També aquells fragments de la prosa que resulten un exponent de l'estil i mentalitat del cronista, i segurament d'algun sector de l'alta societat matoronina d'aquella època.

Prèviament farem, tanmateix, algunes consideracions sobre el text en general, constatant que és escrit en un estil literari predominantment barroc, en el que es destaca una manca de claredat en la descripció dels fets, per l'abundància d'adjectius i l'ampulositat retòrica dels passatges. Encara que, presumiblement, sigui feta per un matoroní, les frases i adjectius empleats són expressions que ni en la seva versió catalana no han estat usuals al nostre país, com són el descriure *el garbo*, *la bizzarria*, *la donosura* i altres per l'estil, que usa en descriure els gestos més trivials de les autoritats o posar de relleu el seu capteniment en l'acte de la Proclamació. Indiscutiblement, la influència versallesca de l'aristocràcia, que en aquell temps donava tanta importància al més petit dels gestos cortesans, també hi devia influir.

Així mateix observem entatxonats amb profusió, els mots *lealtad* i *fidelidad* dedicats al nou monarca, sovint usats per a interpretar els sentiments que, a través de les manifestacions i crits, expressava el poble. Tot això ens fa sospitar l'existència d'un propòsit de fer-ho destacar, per tal de dissipar qualsevol sospita de resistència que pogués molestar les autoritats superiors. I no és impossible que la crònica en qüestió anés destinada a acompanyar algun informe destinat a l'Intendent General, o Capità General del Principat, i convenia quedar bé.

Per altra banda, destaca en l'estil literari de la crònica la copiosa al·lusió a figures i topònims de la mitologia clàssica, que tant caracteritza la retòrica de l'època. Ja des del bell començament. S'inicia amb un paràgraf que diu "*Cortó aleva la Parca el hilo del vital aliento...*" i ja no deixa, en endavant, cap ocasió per a introduir-hi algun déu o deessa, o un seguici de nimfes. Cita també personatges històrics com, per exemple on diu "*No faltó pincel de Apeles para retratar mejor Alejandro ...*" això referint-se a les pintures de l'efígie de Carles Tercer, que apareixien en el trajecte per on havia de passar la comitiva; i continua dient "*de suerte que mejor que Tiberio nos puede*

decir el gran Carlos: Hoc mihi in animis vestris pulcherrima effigies". Més tard cita a la Fama, amb majúscula, com a personificació mitològica dient "*Y como la Fama había pregonado con su clarín el aparato de tan gran gozo...*" En altre lloc en comentar l'efecte de la música o xaranga que s'oïa, parla de "*la dulzura de Orfeo*". I anant seguint el relat trobem que en al·ludir a un retrat de la reina Amèlia diu "*... esta Pandora, archivo de todas las prendas*". També observem que després de l'acte de la Proclamació a la Plaça Gran, descrivint el pas de la comitiva pel carrer de Santa Maria diu que, abans d'arribar a la Plaça, es va enredar en un intrincat laberint, i en citar aquesta paraula aprofita per a fer menció de la fàbula de Minos i el Minotaure i seguidament descriu els arbrets que contien fruits, tot fent suggestions a les pomes d'or del jardí de les Hespèrides. Seguint el text, trobem la perspectiva dels Sastres en la que apareix el rei de cacera, i comenta el cronista "*Tan lejos estava el cazador de tener el fracaso de Adonis...*" La fàbula ens diu que fou destrossat per un senglar. Continuen les al·lusions d'aquest tipus, i veiem que anomena al rei "*Nuestro Carlos, Rayo de Marte*". I acaba, per fi, després de fer desfilar tot aquest repertori de personatges dient que, la multitud es retirà per anar a

Làmines de la *Máscara Real* feta pels Gremis de Barcelona per a celebrar l'arribada del rei Carles III a la ciutat. És molt probable que les ornamentacions mataronines de l'Acte de Proclamació, a petita escala, fossin semblants.

Gravats de Francesc Tramulles existents al Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

pagar el seu tribut a Morfeo.

Tota aquesta exuberància de cites de noms i llegendes mitològiques, clàssiques, pròpies dels corrents en boga en aquella època, la trobem plasmada a bastament en una important col·lecció de gravats existents en el Museu d'Història de la Ciutat, a Barcelona, en la sala destinada al segle XVIII. Són uns gravats, obra de Defehrt, extrets d'uns dibuixos de Francesc Tramullas, de Barcelona, els quals reproduïxen precisament la celebració de l'arribada de Carles III a Barcelona i de la *Màscara Real* executada pels Gremis de la Ciutat Comtal, que representen multitud d'al·legories, escenificant, ja sigui personatges mitològics, ja elements de la naturalesa personificats per les fàbules.

A fi de completar la informació hem consultat la Gran Enciclopèdia Catalana la paraula *màscara* en la qual no hem trobat l'accepció desitjada, però sí en *Mascarada* on, en la segona accepció, ens diu: "Representació al·legòrica, històrica o bufa, acompanyada de cant, sovint amb decoracions luxoses, molt difosa arreu d'Europa els segles XVI i XVII amb motiu de festes cortesanes i populars". Pensem que els fets narrats estan situats, almenys un segle després i que en-

caixen perfectament amb la definició donada. És lògic doncs que, seguint els corrents de l'època, sense arribar al luxe de la *Màscara* que hem vist representada en els gravats del Museu de la Ciutat de Barcelona, cinc exemplars dels quals reproduïm en aquests "FULLS" (1), aquí a la nostra ciutat es muntés també pels Gremis i Confraries, una escenografia i, ja que plàsticament no hi podien figurar tants personatges llegendaris, se'ns fes esment en la crònica mataronina com a figures retòriques posades per la ploma del cronista i així quedava la cosa al gust dels erudits d'aquell temps. Aquesta és la raó per la qual veiem en el text comentat tants noms de la mitologia clàssica. També cal considerar que, ja que en aquell temps s'estava molt lluny de disposar de la fotografia per a perpetuar la memòria dels esdeveniments solemnes i ben efímers, la crònica literària i el gravat eren els únics medis disponibles, i d'altra manera molt subjectius. Aquesta és una altra raó per la qual el cronista dels fets volgué magnificar la més modesta realitat, que presumiblement devia ser l'ornamentació i perspectives al llarg de carrers i places de la ciutat, però el nostre cronista quedava bé i la fantasia podia volar a través de les imatges suggerides per a guardar el record d'unes celebracions fugaces. Amb tot, és opinable jutjar el grau

de magnificència de la manifestació, ja que no existeixen altres testimonis per a verificar-ho.

Hem de confessar, que en la transcripció hem adaptat el text a les normes ortogràfiques del castellà actual, si bé hem fet alguna excepció en les expressions que, en forma original, li donen el segell de l'època.

Un altre aclariment a fer, per situar el lector no acostumat a interpretar els mots d'aquell temps, que moltes vegades ara tenen significats diferents com és ara en el mot que usaven per a designar al que ara en diríem "diorames" i llavors "perspectives".

Quant a l'ornamentació dels carrers notem que, junt a la tramoia i altres artificis que s'usaven, s'exhibien flors naturals, arbusts i els fruits naturals propis del temps, totalment amb finalitats decoratives.

I sense més preàmbuls anem a veure el que diu el cronista anònim, que comença així:

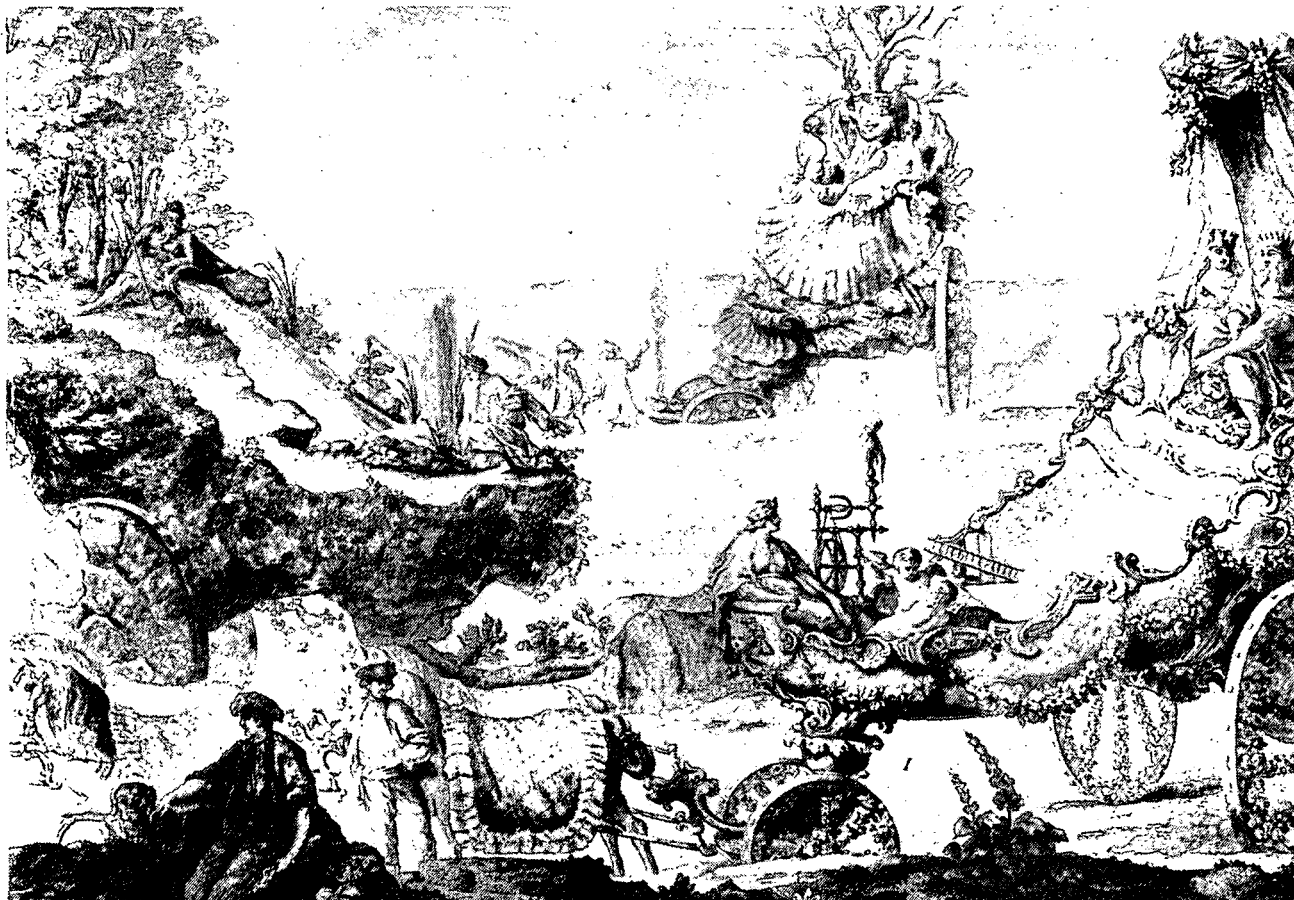
"Cortó aleve la Parca el hilo del vital aliento a nuestro Monarca Don Ferdinando VI (que Dios baya), émula sin duda del goce de las felicidades,

que en crédito de los vaticinios, y consecuencia infalible de la paz firmemente restablecida por todo el Reyno, nos derramaba pródigo el agosto magnánimo y benéfico corazón de S.R.M., cuyo nombre impreso con caracteres de lealtad en las telas de nuestros corazones, darán a la memoria perpetua materia a pesar del olvido. Más no pudo satisfacer la Parca su rabiosa envidia porqué, bien que descargó su guadaña el funesto golpe, frustró el fin la Divina Clemencia disponiendo pròvida que al ocaso de un astro sucediese, en recuerdo de los astros hermanos, el feliz oriente de otro, el cual despuntando con muy relucientes brillos, y copiosos influxos sobre el horizonte de nuestro español hemisferio, se ve ahora exaltado al signo de León, en donde pasará estacionario para descubrir benigno el inagotable caudal de sus influencias, dulcificadas todas con la miel que en panal de su boca el león evapora".

Com a mostra de l'estil emprat, ens sembla suficient aquest paràgraf que recorda l'estil calderonià en l'aparició de judicis astroloògics.

La crònica continua relatant cronològica i prolixament la successió dels fets, des de la recepció de les dues lletres de la Reina Mare, i de les

Làmines de la *Máscara Real* esmentada.
Gravats existents al Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

sessions municipals i convocatòria de gremis i confraries, de tot el qual ja hem fet esment en parlar de les actes de l'Ajuntament:

En tractar de la distribució dels encàrrecs per a la instal·lació dels envelats i ornamentació dels carrers entre gremis i confraries diu: "... ofrecía cada uno sus desvelos y cuidados, tan fino que detenía las resoluciones la recíproca competencia en querer los encargos" i més endavant "... anticiparon a la insinuación sus bizarros ofrecimientos, a los cuales correspondieron tan virtuosos esmeros, que agotando todas sus habilidades fueron del primor el último esfuerzo".

A continuació descriu com foren pintades les efígies del nou monarca per distribuir-les als llocs on s'havia de fer la cerimònia. Diu que la lleialtat, no fiant-se de la destresa dels pinzells, volgué assegurar la permanència del retrat gravant-la a l'ànima dels súbdits a còpia d'aprehensions, i afegeix "de suerte que mejor que Tiberio nos puede decir el gran Carlos : Hoc mihi in animis vestris pulcherrima effigies".

Les proclamacions s'havien de fer a la Plaça Gran, a la casa del Corregidor i a l'Ajuntament, en

singles cadafalcs convenientment ornats, on hi havia d'haver, en lloc preferent, el retrat de Carles III.

A continuació transcrivim un altre paràgraf característic de l'estil del text que ens ocupa "Llegó en fin el dia 30 de Septiembre, el más feliz y el más glorioso, en que siendo ya estrecho campo el pecho para corazones tan ardientes, pudo desgarrarse en vivas refrigerándose en la deliciosa marea de los aplausos y en la suavísima aura del nombre de Carlos".

Seguidament parla de la gran concurrència de gent forastera que junt amb els mataronins inundava els carrers, de manera que havien d'ésser frenats els més impacients i tractats com a molt pròxims, els que menys es coneixien, afegint que era immensa l'alegria originada per l'ambient de festa, pels vistosos tapissos, la bellesa de les perspectives, els retrats del rei, els ramatges

En parlar de l'acte en la Sala Capitular del Consistori, diu "Presentóse luego el real pendón; era este de damasco carmesí, con franjas de oro alrededor, campeando por uno y otro lado las reales armas bordadas de oro y plata, con tan exquisito primor, que ponían en prisión, bien que

Làmina de la *Máscara Real* esmentada.
Gravats existents al Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

dorada las atenciones de todos, y resaltando el mismo primor en las armas de la ciudad, realzadas a los dos ángulos en inferior puesto, las cuales bien que eran de menor cantidad —suposem de menor tamany— no eran de menos grandeza. Coronaban los reales escudos unas bien ondeadas faxas, que con abultadas letras de plata presentaban el epígrafe: VIVA CARLOS TERCERO. Tomóle el caballero Corregidor y entrególe al Secretario del Ayuntamiento, quién le llevó al Sr. Don Josep Carles, el cual le recibió con el más profundo respeto y substituyó el empleo de Alférez Mayor con el más bello, donoso garbo, que de lo airoso de su talle y galante de su rumbo, se podía esperar”.

Seguidament descriu la composició de la comitiva oficial, que no transcriurem per no allargar-nos, i que resumint era la següent. Obria la marxa una partida de la tropa muntada del Regiment de Lusitània, amb els seus músics dotats de trompes i oboès. Seguidament anaven els músics de la ciutat, alternant amb els primers festives marxex. Anaven vestits de riques lliures de tafetà doble, de color carmesí, amb amples galons. Seguien els Ministres de Vara del Cavaller Corregidor, vestits de *pana* negra, i a continuació els tres Macers, muntats a cavall, amb maces de plata, vestint robes talars vermelles amb gorres de “fondo en rizo negro en sus cabezas”. Venien immediatament, de dos en dos, per ordre de preferència, els Srs. Regidors, tots servits per llurs lacais “que en lo costoso y bello de sus libreas publicaban la grandeza de sus dueños”. I, finalment tancava la comitiva el Sr. Josep Carles, al qual feien costat, fent honor al Reial Penó, l’Il.ltre. Sr. Corregidor i Don Josep Arnau, precedint-los dos Reis d’Armes que portaven les reials, brodades amb or i plata en cotes de damasc carmesí. Seguien “fogosos caballos cubiertos hasta sus piés de caparazones galoneados de oro, en cuyo campo se veían figuradas con riquísimos tejidos las armas reales y las de la ciudad en separados escudos”.

A continuació, la crònica descriu el lluit uniforme del respectable Ajuntament. Casaca i calces de llana negra, fins sota genoll, jupa de brillant “llama” pelucas blondas —no sabem si, usant el gallicisme, eren perruques rosses—, capells de castor, amb amples galons de plata, botins a la dragona i esperons daurats. Tancaven aquest acompanyament el Secretari i altres subalterns, amb una altra partida de tropa, que marxava al so de la caixa.

Segueix un fragment, que és d’antologia, en quant a paraules rebuscades i d’ostentació, però

buides i gratuïtes a partir d’una anàlisi objectiva. Vegin els lectors:

“Este fué el escuadrón que, a esmeros del cuidado, desabrochó el pecho generoso de la ciudad de Martaró. Bien merece cabida en las campañas del honor porque el brillante precio de los vestidos y la vistosa gala, que ensoberbecía a los caballos, agota los términos a la explicación. Mayormente el garbo, esplendor y bizarría, y gravedad de los Sres. Regidores era tan correspondiente a su respeto, y elevado espíritu, que fué todo un asombro. Embargaba las atenciones el verlos con el lucido uniforme y la airoso destreza con que regían las riendas de sus caballos, los cuales, aunque soberbios por los esmaltes y franjas de plata de que iban cargados, eran no obstante tan obedientes a la dirección de sus dueños, que no movían el paso más allá del que medía la majestad del acto”.

És lamentable llegir aquests conceptes que reflexen una greu confusió d’idees, d’una mentalitat infantil que fa dependre l’honor d’una brillant exhibició de gales i uniformes. Cal pensar però, que aquesta confusió no seria general en els nostres compatricis d’aquell temps.

Seguint el relat veurem de seguida una descripció de la nostra Riera l’any 1759, “Es esta calle, la más capaz de cuantas se hallan en el recinto de la ciudad de tanta longitud y anchura, que bien se ajusta su espacio con las medidas de la admiración. Levántase en ella soberbios edificios, que por lo dilatado y sólido de sus hermosas fachadas no necesita de exteriores aseos para salir al público en día de cualquier lucimiento. Más porqué quita el uso la gala del buen parecer a la más brillante perla, cubrió el buen gusto de los moradores todos los frontispicios con exquisitos tapices, damascos, tafetanes y otras ropas de seda, que con blandos crujidos daban a entender lisamente, y sin doblez la gloria de tan dichoso día”. Segueix la crònica i diu “Corre por el medio de la calle un arroyo reducido entre paredes, a cuyos influjos suben desmedidos diferentes árboles, que compiten con las nubes en la altura”; una bona mostra de l’estil ditiràmbic del text. I segueix “y para que no ofreciesen precipicios al tropel del gentío, y diese nuevos realces al aparato, trazó la industria de los directores una cerca de ramas, que cogiendo el arroyo de una y otra parte, arraigada al borde de sus paredes, convencía haberla producido la naturaleza a beneficio de aquellas aguas, però lo que más suspendía era la trabazón tan primorosa de las ramas; pues parecía haberse entretenido en ellas, jugando con sus destrezas el arte”.

Ens imaginem que no hi devia haver voreres i que per canalitzar les aigües devien haver-hi

unes pedres al llarg del passeig on s'hi devien fixar branques entrelligades a mode de tanques d'un jardí. I continua la crònica, *"Coronaban la cerca innumerables arcos que descollaban a trechos con la más proporcionada distancia, colgando de ellos abultados faroles variamente pintados que, divirtiéndose de día con el matiz de sus colores al pueblo, hacían brillar la noche con los reflejos de su luz el cristal del arroyo para oponerse con mayor valentía al poder de las sombras. Así continuaba su majestuoso paso la real comitiva entre preciosidades de seda y verdores frescos de primavera, uniéndose para el obsequio, en amigable maridaje los adornos de la debesa con los del palacio"*.

Pel que deixem transcrit es veu que per la Riera hi passava un rec d'aigua, el qual devia formar un solc que, en les festes descrites, era necessari de protegir per a evitar caigudes.

A continuació el cronista descriu la impressió que donava una perspectiva, o sia un diorama, muntat pel Gremi de Mariners, que representava una batalla naval *"dando a entender que se desbancaban en lluvias de rendimientos para cortejar mejor que a Neptuno al Rey N.S. para cuyo agrado executó este proyecto el afán de los marineros"*.

Continua la descripció del curs de la comitiva i ara entra al carrer de Barcelona, pel seu Portal, en el qual hi havia un retrat del rei Carles, entronitzat en el soli reial, entre domassos i galons d'or que envoltaven dos retrats, l'un del Rei i l'altre de la Reina amb una tarja que, amb lletres daurades, deia *"CLAMAVIT OMNIS POPULUS, ET AIT VIVAT REX"*.

Després el relat descriu l'obra dels jornalers hortelans, i la prosa és confosa. Veiem-ho: *"Por qué la vista se explayaba deliciosa en los amenos cuadros que cercándoles texidas ramas franqueaban el paso con la más perfecta simetría a cuantos querían disfrutar sus amenidades. No se hallaba a menos las más exquisitas verduras que puede producir el cultivo de la más abundante huerta. Infinitas flores que salían de sus tiernos cogollos más inundaban que matizaban la verde alfombra de las hierbas, recreando con sus olorosos ámbares el olfato de todos. La uva más luciente que la púrpura no podía ocultarse debajo de la espesura de la frondosa vid. Y los árboles frutales que preciados de su hoja desdeñaban cualquier adorno postizo, ofrecían al gusto el más sabroso fruto"*.

Tot seguit la narració deixa entendre que —no diu a quin carrer— un grup de contorsionistes, o saltimbanquis, exhibia les seves habilitats. I tot seguit ve la descripció de la cerimònia a la

Plaça Gran. Diu: *"Trepó la comitiva por las inevitables fatigas del tropel y, zozobrando entre vaivenes de confusión, llegó en brazos de delicados tapices al deseado puerto de la Plaza Mayor, cuyos dilatados ámbitos tenía ya ocupados el concurso y el adorno. Había a más del tablado en que se había de hacer la Proclamación, otro de anchurosa capacidad cubierto con telas coloreadas, en que para mayor autoridad de la función asentaba la clarecía y nobleza convidada"*.

A continuació descriu una perspectiva construïda pel Gremi de l'Art de la Seda que representava un palau reial, que junt amb dues altres perspectives col·laterals, i oblíques a la primera, amb llurs cortines tirades, que es decorregueren en arribar el Reial Penó. Llavors es descobrí el retrat del Rei sobre un domàs carmesí brodat d'or, i tot brillava amb els multiplicats reflexos dels cristalls, lampadaris i daurades cornucòpies. I perquè no hi manqués res sonaven les harmonies dels instruments de les diferents bandes de música. Llavors es féu formar la tropa davant del cadafalc, varen descavalcar l'Alferes Major, el Molt Il.ltre. Sr. Corregidor i el Sr. Josep d'Arnau, el Secretari, Comptador, Reis d'Armes i Macers. Varen pujar tots al cadafalc, menys els macers, que amb les maces baixes quedaren a les grades. Llavors els Reis d'Armes cridaren, l'un *"Silencio, silencio, silencio!"*; i l'altre *"oíd, oíd, oíd!"*. Al mateix temps l'Alferes Major aixecant el Reial Penó digué per tres vegades: *"Castilla y Cataluña por el Rey Ntro. Señor Don Carlos tercero, que Dios guarde: Castilla Viva! Castilla Viva! El pueblo entonces rompiendo los diques del silencio y soltando la presa a la avenida del gozo respondió a una voz esforzada con el disparo de la artillería: Viva, Viva, Viva, desahogándose en estos atropellados vivas, tanto más vivos cuanto más desacompañados; cada latido era índice del regocijo, y cada aliento testimonio del amor; siendo tan universales las expresiones que cedió con extremos hasta el fuero de la gravedad"*.

Després la narració descriu el pas de la comitiva pel carrer de Santa Maria, dirigint-se a través d'un seguit d'arcs, vers la Plaça, passant entre un laberint de jardins amb flors i arbrets plens de fruita que *"siendo un embeleso de los ojos eran sazón del gusto y codicia del deseo."* i continua la crònica amb el mateix estil confús quan parla de la reina Maria Amelia. El text diu al respecte: *"Era tan reñido el color de las flores, que trababan batalla en campo de jazmines a no meter paces el arco iris, que entre arreboles de carmín y rosa campeaba en el rostro de Ntra. Sra. la Reyna Dña. Maria Amelia, la que acompañada de hermosas ninfas iba a sonrojar los cristales de una fuente..."*

seguint amb aquest estil, diu que aquesta perspectiva de la Reina va fer-la el Gremi de Sastres. Seguí després el sèquit pel carrer de Sant Francesc fins al Portal del mateix nom, que estava completament ornat. Venia després el tros on la Confraria de Sant Joan de fusters, boters i altres oficis afins, tenia designat, que era el carrer de Bonaire, on hi havia elevada una arcada teixida de verd i una grada amb un pavelló de domàs verd amb cortines que, sostingudes per dos àngels, descobria un retrat del rei Carles III, profundament il·luminat amb torxes.

Continua el seguici vers la caserna i vers la Casa del Corregidor. La descripció continua, densa i bigarrada d'adjectius, empalagosa i reiterativa. No sabem on era la casa del Governador i Corregidor, però pel text de la narració creiem que devia ser a la Riera, entre el Carrer de Bonaire i l'Ajuntament. Descriu tot l'ornament de la façana de dita casa, on es destacava un gran pavelló de domàs carmesí, guarnit de puntes d'or fi, a la mostra de punt d'Espanya, fàbrica de París; les grans cortines que recollien dos àngels que pregonaven amb trompes el nom de Carles i mostraven un retrat pintat fidelment. Damunt del pavelló es mostrava una figura representant la Justícia. Davant d'aquest frontispici es celebrà, en el cadafalc previst, la segona Proclamació amb les mateixes cerimònies que amb la primera *"mas con nuevos realces del regocijo, porqué las damas de la ciudad convidadas por el Muy Ilre. Sr. Gobernador y Corregidor exhalaban también por entre nácares y perlas, sus dulces vivas acompañandolos con airosas señas el abanico que tremolaron sus blancas manos"*.

D'aquí es dirigí la comitiva a l'Ajuntament, on es donà per acabat l'acte després de deixar el Reial Penó als peus del retrat del Rei que es trobava sobre un domàs carmesí. Així romangué el Reial Penó durant tres dies il·luminat per atxes, amb una orquestra i amb dos macers i un Cos de tropa. Acabada la funció, diu la crònica, es donà un lunch, però deixem-ho en les paraules literals del cronista que diu *"después de concluida esta Real función juntáronse los Sres. Regidores, Caballeros y Oficiales en las Casas del Gobernador y Corregidor, donde también se hallaban las damas, sirviéndoseles a todos en una espaciosa sala el exquisito refresco de variedad de bebidas y dulces, tan delicado y copioso, que no tuvo el arte más que ofrecer, ni el gusto más que pedir"*.

A la nit hi hagué lluminàries pels carrers principals i també pels ravals. Llegim *"Ya se acercaba la noche con su tropa de sombras para llenar de capuces a toda la tierra. Más encendidos los faroles al disparo de la artillería buyeron presurosas*

todas las sombras al golpe de tanta luz conjugada. Fué esta universal. Hasta el más pobre quiso probar en el óleo la fineza de su afecto. Las antorchas y velas multiplicaban la suya a la reflexión de espejos y cornucopias; que era toda la ciudad una esfera de resplandores. Correspondieron los arrabales que, formando en sus ventanas ondeadas líneas de faroles hacían ver en las calles un mar radiante de luces".

"A la iluminación sucedieron los fuegos. Era excesivo el número de cohetes voladores, que vibrando rayos poblaban el aire de faustos cometas. Las mangas abriendo su voracidad formaban un fulgurante bullicio con las centellas y truenos que rompían la violencia. Explicaban su fogosidad las carretillas en ruedas, siendo repetidas salvas los truenos y chispas que arrojaba su cólera. Acabó esta bien ordenada disolución con un VIVA CARLOS TERCERO, que formado con caracteres de luz en una proporcionada tarja, pudo leerse distintamente, aún de los más remotos, el cual repetido incesantemente por todos sin excepción de clase, estado ni edad, y ejecutado en las casas del caballero Gobernador y Corregidor un solemne sarao, calmó el alboroto de aquél día y noche retirándose todos a pagar el común tributo a Morfeo, que ya se quejaba de tanta dilación".

A la tarda del dia següent l'Ajuntament es dirigí a Santa Maria on es cantà un solemne Te Deum, amb la col·laboració dels músics forans. Hi hagué salves d'artilleria i tritlleig de campanes i cedim el final al text literal que diu: *"Explicó los júbilos el repique de las campanas y el disparo de la artillería, acuyo estruendo resonara el becho en los clarines de la Fama publicando la lealtad más fina y más constante de la ciudad de Mataró, quién sacrificando sus corazones para que sean pendientes víctimas en las augustas aras de sus Reales Magestades rogara fervorosa al Altísimo las guarde y prospere para defensa de la Iglesia, honor de la Cristiandad, gloria y felicidad de toda España"*.

Aquí acaba aquesta narració que, a desgrat de la prosa defectuosa i amb moltes pretensions literàries, no deixa de tenir el seu interès per reflectir, d'alguna manera, com eren les celebracions oficials al Mataró del tombant de la segona meitat del segle divuit.

Joan Esquerra i Tuñí

(1) Fotografies facilitades pel "Museu Històric de la Ciutat" de l'Ajuntament de Barcelona.